

ΔΕΛΦΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ

Τὸ μεγαλειῶδες ἔργο τοῦ Ἀγγελου Σικελιανοῦ μᾶς κρατάει ἀκόμη σὲ μιὰ βαθύτατη συγκίνητη. Ἐνα δέος πλημμυρίζει τὴν ψυχὴ μς. Ξεχάσαμε τὶς μικροαδυναμίες μας τὶς ἀνθρώπινες· ζήσαμε σὲ μιὰ ἀνωτερότητα ψυχικῇ, πνευματικῇ, καὶ εἶναι δύσκολο νὰ περιγράψουμε τὰ συναισθήματά μας. Ὅποιος πῆγε σὶς Δελφικὲς Ἑορτὲς καὶ δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ψυχὴ του νὰ πλαταίνει καὶ νὰ ζητᾷ ν' ἀπλωθεῖ σ' ὅλα τὰ γύρω, ὅποιος δὲν ἀφέθηκε νὰ τὸν κατακτήσουν τὰ σύμβολα τῆς ἀγνότητος, τῆς ἀρετῆς, τῆς πίστεως καὶ τῆς γαλήνης, θᾶναι ἓνας δυστυχισμένος.

Οἱ ξένοι εἶπαν τὶς Ἑορτὲς αὐτὲς προσκύνημα, ἀναγέννηση τῆς νεωτέρας Ἑλλάδας. Ὁ καθένας μὲ τὸ δικό του τρόπο ἐκδήλωσε τὸν ἐνθουσιασμό του τὸν ἄβιαστο, τὸν πηγαῖο. Μερικοὶ μίλησαν γι' αὐτὲς σὰ μιὰ καινούργια θρησκεία.

Ἀπὴ σιγμὴ πού φτάσαμε στοὺς Δελφούς, στὴν ἐπιβλητικὴ καὶ μεγαλόπρεπη αὐτὴ τοποθεσίᾳ μὲ τὴν ἑξαίσιον ἱστορικὴ μορφή νοιώσαμε καὶ δικαιώσαμε πιὸ ἄμεσα τὶς μεγαλόπνευστες διδασχὲς τοῦ δημιουργοῦ τῆς Δελφικῆς ἰδέας.

Ἀπὸ δεκαοχτὼ χρονῶ, εἶπε σὲ μιὰ ὁμιλίᾳ του πρὸς τὸ πλῆθος ὁ Σικελιανός, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ πάτησε τὰ ἱερὰ χώματα τῆς κυριαρχίας τοῦ Ἀπόλλωνα τοῦ ἦρθε ἡ σκέψη ν' ἀνασιῇ τὸ θρυλικὸ νόημα τῶν Δελφῶν καὶ νὰ ἀναδημιουργήσῃ σὶν θεόκτιστο τόπο ἓνα κέντρο παγκόσμιας πνευματικῆς συνεννόησης. Χρόνια ἐργάστηκε, γιὰ νὰ συστηματοποιήσῃ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐμπνευσμένη του αὐτὴ ἰδέα. Στὸ προσχέδιό του γιὰ τὸ Δελφικὸ Πανεπιστήμιο ὁ Σικελιανός λέει: «Ὁ ἑξαιρετικὰ συνθετικὸς καὶ ὁ καθολικὰ μορφωτικὸς ἐκεῖνος ρόλος τῶν ἀρχαίων Ἱερῶν, πτερωμένος καὶ πάλι στ' ἀδιατάρακτα θεμέλια τῶν πανάγχιων κήλων, ἀλλ' ἀνανεωνόμενος συμφῶνως μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ καιροῦ μας, θὰ ἀντιστοιχεῖ, ὅπως νομίζουμε, σὴν ἀκρογωνιαίᾳ ἀνάγκῃ τῶν σημερινῶν μας πόθων: τὴν ἀνάγκη νὰ ἰδρυθῇ ἓνα σύγκεντρο πνευματικόν, πού θ' ἀναλάβαινε νὰ συντηρήσῃ τοὺς λαοὺς σὲ μιὰν ἠθικὴν ἐνότητα, ἄξια νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτό της

»ἀντικρὺ στοὺς φοβεροὺς κινδύνους τῆς ἐπιστροφῆς τους
»πρὸς μιὰν ἄγρια καὶ ἀπολίτιστη κατάσταση καὶ τοὺς
»χαράζει μιὰ πνευματικὴ τροχιά πρὸς τὸ νὰ τοὺς ὀδηγῇ πρὸς
»τὴ συνειδητὴ ἔνωσή τους καὶ πρὸς μιὰν αὐθόρμητη πνευ-
»ματικὴ τους καὶ κοινωνικὴ συνθήκη».

Ζυμωμένος μὲ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια, ποτισμένος μὲ τὰ
ἀνώτερα ἀνθρώπινα ἰδανικά ὁ Ἅγγελος Σικελιανὸς ἦταν
ὁ ἐνδεδειγμένος πρωτοπόρος γιὰ τὴν ἀναβίωση τοῦ ὑψηλοῦ
διδάγματος.

Ἡ πίστη του, ἡ θέλησή του, ἡ ἐπιμονή του, ἡ δημιουρ-
γικὴ του ἰκανότητα καὶ ἡ ἀπόλυτὴ ἐμπιστοσύνη του στὸ
πιστεῦν τῆς ἀγάπης ἔκαναν τὴ φωνή του ν' ἀκουστεῖ στοὺς
κύκλους τῶν ἀνθρώπων τοῦ πνεύματος πρὸς ἀποζητοῦσαν
μιὰν ἀνώτερη λύση στὴν προβληματικὴ τροχιά τῶν γενι-
κῶν κατευθύνσεων.

Ὅσο καὶ νὰ θέλει ν' ἀφήσει τὸν καθένα πρὸς νοιώθει
τὴν προσπάθειά του καὶ τὴν ἐγκολπώνεται νὰ συμμεριστεῖ
τὸ θριαμβικὸ μεγαλεῖο τῆς ἐπιτυχημένης τῆς ἐξέλιξης, ἡ
μορφὴ του θὰ ξεχωρίζει μὲς στὴ συνολικὴ δράση σὰ μιὰ
νέα παράδοση. Κι' ἂν, ὅπως ἔχομε τὴν πεποιθήση, ἡ Δελφικὴ
Ἰδέα ξαπλωθεῖ, ριζώσει καὶ καρποφορήσει μὲς στὶς καρδιὰς
ἐκείνων πρὸς βρῖσκουν σ' αὐτὴ τὴν ἐκπλήρωση ἀνθρωπιστι-
κῶν ἰδεωδῶν τὸ ὄνομα τοῦ Σικελιανοῦ θὰ μείνει στὸ μέλ-
λον σὰ σύμβολο τῆς ἀναδημιουργημένης ἐλληνικῆς αἵγλης.

Πλάϊ στὸν μεγάλο ἄνθρωπο παλεύει γιὰ τὸν ἱερὸ
σκοπὸ καὶ μιὰ γυναῖκα, μιὰ ἐξαίσιος γυναῖκα πρὸς τὴν αἰστώ-
νεσαι νᾶφτασε σὲ μιὰ πλέρια ἰσορροπία πνευματικὴ καὶ
ψυχικὴ, σὲ μιὰν ἀνώτερη γαλήνη ἀποκτημένη ἀπὸ ἐπί-
γνωση καὶ γνώση. Ἡ Εὐα.

Μ' ὅλο πρὸς φαινομενικὰ ἔχει ἀναλάβει μόνος τὸ
τεχνικὸ μέρος τῶν ἐφορτῶν, δημιουργώντας μὲ τὴ σοφί της
πεῖρα καὶ τὴν αἰσθαντικὴ της διάθεση μιὰν ἄρτια παρου-
σίαση τῶν ἀρχαίων τραγωδιῶν, ἅμα τὴν πλησιάζεις καὶ
τὴ γνωρίζεις νοιώθεις τὴν πολύτιμη συμβολή της στὸ ἰδεα-
λιστικὸ ἔργο τοῦ συντρόφου της. Ἡ καλὸσύνη της πέρνει
τέτοια ἔκταση, τέτοιο ὕψος πρὸς δυσκολεύεται νὰ τὴν παρα-
κολουθήσει ὁ κοινὸς ἀνθρώπινος νοῦς.

Οἱ Ἐφορτὲς τοῦ 1927 ἐγκαινίαζαν μπορεῖ νὰ πεῖ κα-
νεὶς τὴν πραγματοποιήση τῆς φωτισμένης προσπάθειας, οἱ
φετεινὲς θὰ σταθοῦν ἡ βάση τῆς μελλούμενης ἀνάτασης
πρὸς θὰ πάρεῖ ἡ Δελφικὴ Ἰδέα.

‘Ο κόσμος πού ‘πρόστρεξε σ’ αὐτὲς ἀπὸ ὅλες τὶς πολιτισμένες χώρες ἦταν πολὺ, πάρα πολὺ περισσότερος ἀπτὴν πρώτη φορά. Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ξένων αὖξηση καὶ ἄλλαξε θὰ λέγαμε κατεύθυνση.

Στὰ 1927 τὸν κύριο ρόλο ἔπαιζε τὸ θεαματικὸ μέρος πού φέτος στάθηκε τὸ βοηθητικὸ, τὸ συμβολικόν.

Μετὰ τὴν πρώτη σειρά τῶν Ἑορτῶν σὲ μιὰ συγκέντρωση ἐπιφανῶν ἐλλήνων καὶ ξένων ὁ Σικελιανὸς μίλησε ἐξηγώντας τὰ σχέδιά του καὶ τὸ σκοπὸ τῆς Δελφικῆς προσπάθειας. Βρῆκε μὲ τὸ μέρος τοῦ στὴν κεντρικὴ γραμμὴ τῆς Ἰδέας ὅλους τοὺς παρευρισκομένους.

Στὸν τύπο δημοσιεύτηκαν ἐνθουσιαστικὲς ἐκδηλώσεις πολλῶν σημειονόντων πού ὁ ποιητὴς λογιᾶζει συμμαχούς στὴν κατεύθυνση καὶ τὸ νόημα πού θὰ πάρει ἡ Δελφικὴ προσπάθεια.

Χώρια ἀπτὶς τρεῖς πρώτες σειρὲς οἱ Ἑορτὲς ἐπαναλήφθηκαν καὶ τετάρτη φορὰ εἰδικὰ γιὰ τοὺς χωρικούς ἦταν οἱ πιὸ συγκινητικὲς. Οἱ μορφωμένοι ἄνθρωποι ἐρμηνεύουν, ἀπασχολοῦνται, ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πολὺ μὲ τὴ λεπτομέρεια ὁ λαὸς μόνον αἰσθάνεται, σ’ αὐτὸν δουλεύει λιγότερο ὁ νοῦς καὶ περισσότερο ἡ καρδιά.

Τὴν πρώτη μέρα παίχτηκε στὸ ἀρχαῖο θέατρο μὲ τὴν γνωστὴ ἐξαίσια ἀκουστικὴ ὁ «Προμηθεὺς Δεσμώτης». Ἡ ἐντύπωση ἦταν καταπληκτικὴ. Μὲ κατάνυξη παρακολούθουν οἱ χιλιάδες κόσμου τὴ μαρτυρικὴ καταδίκη τοῦ Προμηθέα. Ἡ φυσικὴ σκηνογραφία, ἡ ἡχὼ τῶν ἐπιβλητικῶν Φιδριάδων, τὰ ἄρτια χορικά, ἡ ὑποβλητικὴ μουσικὴ σύνθεση, ἔδιναν μιὰ φαντασμαγορικὴ αἴγλη στὴν ἐκτέλεση τῆς ἀθάνατης τραγωδίας.

Οἱ «Ἰκέτιδες» πού παίχτηκαν τὴ δεύτερη μέρα, μ’ ὅλο πού δὲ φτάνουν σὲ δύναμη καὶ οὐσία τὸν Προμηθεά ἦταν τόσο τέλεια παρουσιασμένες, τόσο καλὰ συγκροτημένα τὰ χορικά τους, ὥστε ἄρρεσαν θεαματικὰ ἰδιαίτερα. Ἡ κ. Σικελιανοῦ εἶχε προσέξει καὶ σταθεῖ καὶ στὴν πιὸ μικρὴ λεπτομέρεια καὶ ἡ αἰσθητικὴ ἱκανοποίησις ἦτανε πλέρια. Ἐπιβλητικὴ ἦταν ἡ ἐντύπωση πού ἔδινε τὸ μεγαλόπρεπο ἄγαλμα τοῦ Δία, ἔργο τοῦ ὑπέροχου γλύπτη μας Τόμπρου.

Ἡ συγκίνηση τοῦ κόσμου ἀντρώθηκε μορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς μὲ τοὺς Πυθικοὺς Ἀγῶνες πού δόθηκαν τὴν τρίτη μέρα στὸ ἀρχαῖο στάδιο. Ἡ παρέλαση τῶν ἀγωνιστῶν μὲ τὰ ὠραῖα γυμνά ἀθλητικὰ κορμιά, ὁ θαυμάσιος πυρρίχιος, ὁ πολεμικὸς χορὸς τῶν Μακεδόνων, οἱ ἐπιδείξεις τοξοτῶν, καὶ

ἡ ἱππικὴ ἐπίδειξις προκάλεσαν ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα τῶν χιλιάδων θεατῶν.

Μέρος τῶν Δελφικῶν Ἑορτῶν ἦταν καὶ ἡ λαϊκὴ ἔκθεσις πού με φωτισμένη ἱκανότης διηύθυνε ἡ ἐκλεκτὴ ἐλληνίδα Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη με τὴ βοήθεια πολλῶν κυριῶν τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Οἱ ξένοι θαύμασαν καὶ παίνεσαν τὴ λεπτὴ καὶ ἐπιμελημένη ἐργασία καὶ τὴν διακοσμητικὴ τῶν ξυλόγλυπτων, τῶν κεντημάτων, τῶν ὑφαντῶν, χαλιῶν καὶ τῶν ἄλλων κομφοτεχνημάτων καὶ λεπτοεργημάτων πού δείχνουν τὴν καλαισθησίαν καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας.

Ἐχουν μεγάλο δίκιο ὅσοι εἶπαν τὶς Δελφικὲς Ἑορτὲς προσκύνημα.

Ἀθήνα 15 τοῦ Μᾶη 1930

ΡΙΚΑ ΣΕΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΑΠ. ΜΑΜΕΛΗ. «Σκοποί» Ἀθήναι (1928).

Λυρικά ἐθνικὰ ποιήματα ἀφιερωμένα στὴ «νιά κ' ἔρημ γενιά, θλιβερὴ πού λυγὰ μπρὸς στοῦ Γένους τὴν ἀστοργὴ μοῖρα...» Ὁ ποιητὴς τραγουδᾷ με πόνο βαθύ τὴ σφαγὴ τῆς Σμύρνης καὶ τὴν ἐθνικὴ συμφορὰ.

Διατηρεῖ ὅμως τὴν πίστη ἀκλόνητη καὶ ὁραματίζεται στὴν ἀρμυρὴ ἔρημο τὴν «ψυχὴ τοῦ σαλπικτῆ, πού ὑψώνεται ἀπ' τὸν πόνο στοὺς ἄταφους γύρω στοιχεῖο καὶ ζεῖ με τὴν Ἰδέαν». Καὶ πού τοῦ κρᾶζει: «σύρε καὶ πὲς νὰ μὴ ξεχνοῦν... καὶ ἄσεμε νὰ σαλπίζω!» Ὡραῖα ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπ' τὴ φριχτὴ πραγματικότητά τοῦ Μικρασιατικοῦ δράματος.

Α. Γ. Σ.

AGOSTINO J. SINADINO «*Poésies 1902—1905*», Editions de Grammata (Alexandrie) et de la Jeune Parque (Paris).

Συγκεντρωμένα σὲ μιὰ πολυτελεστάτῃ συλλογῇ, τὰ ποιήματα τοῦ κ. Συναδινοῦ διαίρουνται σὲ δύο μέρη: I) Cette Fièvre appelée: vivre καὶ II) Cahiers d'Etudes Spirituelles. Καὶ στὰ δύο μέρη παρουσιάζεται ἡ ἐπίδρασις τῶν Baudelaire, Verlaine, Mallarmé, Valéry, André Gide. Ἐπίδρασις ὅμως φυσικὴ καὶ ἀναπόφευκτη στοὺς μεταγενεστέρους. Ὁλεθρία βέβαια ἂν τὸ ἔργο τοῦ κ. Συναδινοῦ ἐστέρειτο προσωπικῆς σφραγίδος. Ἀλλὰ κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπίδρασις, ὁ κ. Συναδινὸς φανερώνει μιὰ ποιητικὴ ψυχὴ καὶ μιὰν εὐαίσθητη ἰδιοσυγκρασία. Οἱ στίχοι του ἐντεχνοί, λεπτοί, διάφανοι, γεμάτοι μουσικότητα καὶ σὲ ἀπταισθη γαλλικὴ γλῶσσα (ὁ κ. Συναδινὸς εἶναι Ἕλληνας τὴν καταγωγὴν) διέπονται ἀπ' τὸν πυρετό, τὴ δίψα καὶ τὸ παραλήρημα ἐνὸς ἀκράτη-